

TRI VELIKE ŠVEDSKE KULTURNE PROSLAVE

Koncem prošloga mjeseca slavio je Narodni muzej u Stockholmu, gdje se nalazi glasovita galerija slika, svoju 150-godišnjicu. Švedski narodni muzej je jedan od najstarijih u Europi, dapače jednu godinu stariji od Louvrea u Parizu. Utemeljen je g. 1792. iza smrti švedskoga kralja Gustava III., koji je svoju zbirku slika, sabranu po cijelome svijetu, poklonio državi. Među najvećim umjetninama nalazi se od Rembrandta Claudius civilis, te od Rubensa Tizianove kopije. Za proslavu je bila priređena posebna izložba kojom je prikazan razvitak muzeja i koju je otvorio prijestolonasljednik Gustav Adolf. Najveće umjetnine su sada evakuirane. U švedskom dvorcu Morbaka, gdje je živjela Selma Lagerlöf, otvoren je po njezinoj želji njezin dom kao narodni dar za švedsku publiku. Taj dvorac je ostao uređen, kako je bio za života glasovite spisateljice te sačinjava pravi muzej njezinoga rada i života, kojega uzdržavanje je spisateljica osigurala posebnom velikom zakladom.

Istodobno je otvoren za švedsku publiku u Mora u Dalarne dom najglasovitijega švedskog slikara, kipara i gravera Andersa Zorna. Sam njegov dvorac postoji iz XII. stoljeća te je vrlo zanimljiva arhitektonska građevina. Tu je živio Zorn i sakupljao umjetnine cijeloga svijeta. U Zornovom muzeju nalazi se bezbroj njegovih umjetnina, skica, akvarela i skulptura te oko stotinu originala, koji su danas od velike vrijednosti. Najviše se je oko ostvarenja tog Zornovog muzeja brinula njegova udova Ema Zorn, koja je žrtvovala velike svote, da bi mogla sakupiti tolika djela svoga supruga, te je cijeli muzej poklonila švedskoj državi i otvorila pristupačnim svome narodu.
(Dr F. B.)

UZAJAMNI KNJIŽEVNI RAD HRVATA I BUGARA

Prigodom boravka bugarskoga ministra nastave Dr. Borisa Jocova i drugih bugarskih odličnih gostiju priredila je i zagrebačka sveučilišna knjižnica posebnu izložbu »Književne kulturne veze između Bugara i Hrvata«. Tom zgodom bilo je izloženo oko stotinu knjiga i novina te časopisa napisanih hrvatski o Bugarima i na bugarskom jeziku o Hrvatima, a sve je bilo lijepo izloženo u vitrinama dvorane sveučilišne grafičke zbirke. Osim književnih djela bilo je tu izloženo i nekoliko slika bugarskih tipova gradova i običaja, koje su izašle u našim časopisima, naročito u »Vijencu« te Matičinom Kolu hrvatskih umjetnika, a zastupani su osim bugarskih slikara Georgija, Železkova, te Čeha Vješina i hrvatski slikari Crnčić i Mašić s poznatom Berbom ruža u Bugarskoj. U tom odjelu bile su još izložene fotografije: Prvi hrvatski tiskari u Bugarskoj, Dragutin Freudenreich, među makedonskim odborom u Sofiji te predstavnici Hrvatskih sokolova na sletu bugarskih Junaka u Sofiji (1910.)

te posjet bugarskih Junaka u Zagrebu na hrvatskim sokolskim sletovima (1906. i 1911.).

Među literaturom je izloženo što su Bugari pisali o nama na bugarskom i hrvatskom jeziku, među inima Svetislav Milarov, hrvatski: »Iz uspomena jednog političkog patnika (1875.), Spas Vacov: O Marinu Drinovu prvom ministru nastave u Bugarskoj (1879.), St. Bobčev: Strossmayer i Bugari (1926.), a bugarski: Št. Konzulov, I. hrvatski sokolski zbor (1906.), P. Oreškov, Vatroslav Jagić (1911.), radi koje studije je on boravio u Zagrebu, St. Bobčev. Među hrvatski borci za narodna prava (1907.) i Majski dani u Zagreb (1905.), naš zemljak bivši sofijski rektor Stj. Jurinić napisao je: Josif Juraj Strossmayer (1907.), zagrebački đak P. Semerdžijev preveo je s hrvatskog; Emilija Galotti od Lessinga (1883.), Fra Eusebius Fermedžin izdao je u Hrvatskoj Akademiji: Acta Bulgarica Ecclesiastica (1887.). Najzanimljiviji izložak ovog odjela bile su pjesme braće Miladinova: Blgarski narodni pjesni, koje su izdane potporom biskupa Strossmayera u Zagrebu g. 1861., koje su danas već velika rijetkost.

Velika rijetkost je i Vitezovičeva Stemmatographia (Beč, 1701., gdje se već spominje Bugarska.

Zanimljivo je da su hrvatski pisci već rano uzeli za svoje teme bugarsku povijest. Tako je J. Kiseljak već g. 1862. napisao žalosnu igru: Samuil car Bugarski, a kasnije su to i drugi nastavili tako: Tresić-Pavičić, tragedijom: Simeon Veliki (1897.). Klaić je napisao g. 1877. historijsku raspravu Simeon Veliki car bugarski a Stj. Radić: Obnovljena Bugarska (1917.). Janko Benigar je napisao bugarsku slovicu sa rječnikom za Hrvate, a St. Jurinić je prikazao g. 1848. za Bugare »Hrvatsko v 1848. g.«. (1911.).

O toli važnom pitanju za Bugare o Makedoniji također se je kod nas već rano i dosta pisalo. Izložen je prikaz Narodnih pjesama makedonskih Bugara izdanih po St. Verkoviću g. 1860. izjava Iv. Najdenova, koji je polemizirao protiv srpskog tiska za bugarsku Makedoniju (1874.), o bugarskom ustanku 1876., opis Fr. Bradaške: Bugari u Makedoniji 1878.), od Georgija I. Lapčeva: Makedonija (1898.), te proglas zagrebačkih sveučilištaraca Bugara iz Makedonije protiv srpskih aspiracija na Makedoniju (1902.).

Iz izloženih hrvatskih novina i časopisa vidi se da je zanimanje Hrvata za Bugare postojalo već od preko sto godina. Tako je izložen prvi članak u Danici Ilirskoj g. 1873.: Bugarske žetelke, 1843. na istom mjestu: Bugarska i Bugari, a g. 1843. u Danici Horvatskoj, slavonskoj i dalmatinskoj: Nešto o Bugarih, Narodne pjesme bugarske izlazile su g. 1847. u Vrazovom »Kolu« a Kukuljević je napisao u Katoličkom Listu g. 1858.: Nekoliko reči o bugarskoj novoj književnosti, a na istom mjestu: Fr. Rački: O novoj bugarskoj književnosti (1860.). Glasonoša u Karlovcu (1863.) donosi slavospjev Strossmayera, koji je izdao Bugarske narodne pjesme braće Miladinova i školovao prve bugarske đake u Zagrebu g. 1862., od kojih je izložena i sačuvana fotografija, među kojima se nalazi i Svetoslav Milarov

brat Ilije, koji još živi u Zagrebu kao hrvatski pisac. Najviše je međutim izloženo od prijevodne literature iz bugarskog. Najstariji prijevod Ivana Vazova: Bugarska majka postoji od Šenoe u Vijencu g. 1877. Harambašić je prvu bugarsku pjesmu od P. Ivanova: »Udova« preveo g. 1881. također u Vijencu, a g. 1882. preveo je još nekoliko bugarskih pjesama u Vijencu. G. 1898. javlja se u Vijencu F. S. Gundrum s prijevodom: Dvoja vrata od Vazova a iste godine je izašao i njegov prijevod od Vazova romana: Pod jarmom, te je nastavio s prijevodom Vazovih novela i pripovijesti od A. Konstantinova (1901.). Njegov prijevod humorističkog romana Baj Ganjo od A. Konstantinova (1909.) doživio je dapače i dva izdanja (1917.). Vazova je još preveo i M. Rakoš (Gorolomov. Sisak, 1907.) i još neki drugi. Više omladinskih bugarskih knjiga preveo je Ljudevit Krajačić (1929.—1939.). Najplodniji prevodilac iz novije Bugarske književnosti jest dr. Ivan Esih, koji je preveo od Kremena »Bregalnicu« (1925.), Šišmanova: High-Life (1926.), Elina Pelina: Novele (1927.), J. Jordana: Zetelac (1933.), te 1934. izdao općeniti i dobar Pregled bugarske književnosti. Najnoviji prevodilac jest Joza Živković, od kojega su bili izloženi od Vlad. Poljanova roman: Crni ne postaju bijeli (1941) te Zozo, pripovijest od A. Spasova (1942.).

To je u kratko prikazano, što je mogao na brzu ruku prikupiti knjižničar dr. Josip Badalić uz pomoć svoga kolege Antuna Rojnića. Osvjedočen sam da je još mnogo toga ostalo do sada neodkriveno sastavljačima, što će se još naknadno pronaći u bogatoj sveučilišnoj knjižnici i drugim knjižnicama u Hrvatskoj, jer kako smo vidjeli zanimanje u hrvatskoj književnosti za Bugare nastalo je kod nas već prije sto godina. A da i kod Bugara postoji jednako zanimanje za međusobno upoznavanje najbolji je dokaz, što je nedavno u Zagrebu boravio bugarski književnik dr. Nikola Trajkov te preko dva mjeseca istraživao samo što je o Bugarima pisano na hrvatskom jeziku do ustanka i oslobođenja g. 1878. te je prikupio po knjižnicama i arhivima u Hrvatskoj ogromni materijal. Tako će se međusobnim radom i istraživanjima još više i bolje upoznati. Bez dvojbe je priređena izložba u zagrebačkom sveučilištu »Bugari i Hrvati« pridonijela u tom pogledu lijepi udio, koji sad treba samo sustavno nastavljati. Šteta tek da ova vrlo zanimljiva izložba nije bila bar na koji dan otvorena i širokom općinstvu. (Dr F. B.)

GODIŠNJICE, JUBILEJI I SMRTI

20-godišnjica smrti slaviste *Alfreda Jensena*. Dr. Alfred Jensen rođen je 30. rujna 1859. u Forsi u Švedskoj. Sveučilišne nauke svršio je u Upsali, a zatim se odao publicistici i nauci. Proputovao je Europu, osobito slavenske zemlje, izučavajući jezike, književnost i kulturu. Od 1890. dolazio je često u Zagreb i na slavenski jug. Od 1901. bio je tajnik Nobelove akademije u Stockholmu i izvjestitelj za slavenske književnosti, a

od 1909. dopisni član Hrvatske akademije znanosti. Djela, koja je Jensen napisao o slavenskim narodima, obuhvaćaju cijelu knjižnicu. Najprije je studirao rusku kulturu. Boravio je dugo vremena u Rusiji, jer je tamo imao rođaka. S područja ruske književnosti napisao je niz studija i rasprava o istaknutim piscima i pojavama na švedskom i njemačkom jeziku. Iz poljske književnosti objavio je 1898. prijevod Mickiewiczeva epa »Pan Tadeusz« o stogodišnjici piščeva rođenja, a objavio je i četiri knjige svojih prijevoda poljskih pjesnika. Njegovom je zaslugom Sienkiewicz dobio Nobelovu nagradu. S područja češke književnosti prevodio je klasična djela i napisao studije o Vrchlickom i Březini. Godinu 1899. proveo je Jensen u Dubrovniku. Tamo mu se rodio sin Ivo. Plod toga boravka je studija »Ragusa, en sudslovakisk literaturstudie« i zbirka pjesama »Sonetter från Adria« (1902.), kojom je ubrojen u bolje švedske pjesnike. Još godine 1892. objavio je Jensen švedski prijevod Mažuranićeva epa »Smrt Smail-age Čengića« u helsingsforskom časopisu »Finsk Tidsskrift« s obilnim komentarom, a 1913. i u knjizi. Napisao je i iscrpnu studiju na njemačkom jeziku »Gundulić und sein Osman« (Göteborg 1910). Za to je djelo dobio počasni doktorat sveučilišta u Upsali. Osim za Gundulića, zanimao se, od starih hrvatskih književnika, i za Čubranovića, pa je u Jagićevu »Archiv« (1893.) objavio raspravu o narodnim pjesmama u »Ribanju«. U djelu »Från Balkan« (1917.) prikazao je hrvatske narodne pjesme i rad književnika: Marulića, Lucića, Hektorovića, Vetranića, Gundulića, Vojnovića i Kranjčevića. U 203. knjizi »Rada« objavio je raspravu »Dvije slavenske junačke pjesme«, u kojoj uspoređuje »Krvavu pjesmu« Penča Slavejkova s »Panom Tadeuszom« Adama Mickiewicza, iznoseći duhovnu srodnost tih dvaju pjesnika. Od većih hrvatskih djela preveo je novelu Gjalskoga »Maričon« i Vojnovićevu »Ksantuk«. Jensen je bio veliki prijatelj slovenskog pjesnika Aškerca i izdao je 1901. švedski prijevod njegovih balada s naslovom »Slovenska Balader«. Bugarsku je Jensen pohodio više puta. Napisao je monografiju o Hristu Botevu s prikazom bugarskog ustanka i oslobođenja od turske vlasti. Zanimali su ga i klasični Penčo Slavejkov i Ivan Vazov. O bugarskoj kulturi i literaturi objavio je uz pomoć bugarskih književnika i švedskog književnika dra Ehrenpreisa opsežno djelo »Bulgarerna«. Poslije svjetskog rata, u Stockholmu 1920., izdao je djelo o literaturi i kulturi Slavena u XIX. stouder XIX. orhundradet«, kojem je dolječu »Slavisk kultur och literatur dana i Niederleova etnografska karta. Kada je putovao na europski jug, da upozna prilike poslije svjetskog rata, zatekla ga je u Beču smrt 15. rujna 1921.

150-godišnjica rođenja *G. Mayerbeera*. Skladatelj *Giacomo Meyerbeer* rođen je 5. rujna 1791. u Berlinu. Poslije svršenog studija glazbe i nakon neuspjeha svojim prvijencima u Njema-